

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriui
Augustinui Normantui

2018-06-22 Nr. 31N-771(8.1)
[2018-04-18 Nr. 4D-2017/1-1820/3D-1124]

Kopija
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
kanceliarijai

[2018-04-30 Nr. S-1404]

DĖL ! SKUNDO PRIEŠ NACIONALINĘ ŽEMĖS TARNYBĄ PRIE ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS

Pagal kompetenciją išnagrinėjome Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus Augustino Normanto 2018-04-18 pažymos Nr. 4D-2017/1-1820/3D-1124 „Dėl skundo prieš Nacionalinę žemės tarnybą prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Nacionalinė žemės tarnyba)“ (toliau – Pažyma) 37.3.1 ir 37.3.2 papunkčiuose nurodytas rekomendacijas.

Pažymėtina, kad Marijampolės apskrities valdytojo 1995 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. 11ŽV „Dėl nuosavybės teisės į žemę atstatymo“ atkurtos nuosavybės teisės grąžinant natūra ha ploto žemės ūkio paskirties žemės sklypą (kadastro Nr.). Remiantis VĮ Registrų centro duomenimis, žemės sklypui (kadastro Nr.) nustatyti kadastro duomenys bei nuosavybės teisės į šį žemės sklypą įregistruotos Nekilnojamojo turto registre ir Nekilnojamojo turto kadastrė 1995-09-04. Įvertinus nuosavybės teisių atkūrimo dokumentų byloje esančius dokumentus, nustatyta, kad inžinierė J. Maščenskienė, 1992-10-10 paženklinusi žemės sklypo (kadastro Nr.) ribas vietovėje, surašė šio žemės sklypo ribų paženklinimo–parodymo aktą (toliau – Aktas), parengė šio žemės sklypo lauko brėžinį (abrisą) (toliau – Abrisas). Ženklinant 1992-10-10 žemės sklypo ribas vietovėje dalyvavo tuo metu būsima žemės sklypo (kadastro Nr.) savininkė ir pasirašydama Akte suderino nustatytas šio žemės sklypo ribas. Žemės sklypas (kadastro Nr.) privatizuotas Abrise nurodytomis ribomis.

Iš VĮ Registrų centro Nekilnojamojo turto registro centrinio duomenų banko išrašė (registro Nr. 39-5052) esančių duomenų nustatyta, kad 2002-11-11 dovanojimo sutartimi Nr. (toliau – Sutartis) įgijo ha ploto žemės sklypą (kadastro Nr.).

Taip pat iš nuosavybės teisių atkūrimo byloje esančių dokumentų nustatyta, kad UAB „Hidroprojektas“ darbuotojas V. Sakalauskas, atlikęs privataus žemės sklypo (kadastro Nr.) kadastrinius matavimus, nustatant žemės sklypo ribų posūkio taškų koordinates grafiškai pagal paskiausiai atnaujintą kartografinę medžiagą (toliau – preliminarūs matavimai), 2006-04-10 parengė šio žemės sklypo planą M 1:10000 (toliau – Planas), kurį suderino pasirašydama. Plano gretimybių lentelėje nurodyta, kad žemės sklypo (kadastro Nr.) vakarinė riba ribojasi su Rusijos Federacijos valstybinės sienos riba.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (galiojo nuo 1991-07-31 iki 1997-07-08) 12 straipsnio 1 dalyje buvo nurodyta, kad žemė reikalinga valstybinės sienos apsaugai yra priskiriama valstybės išperkamai žemei.

Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ įgyvendinimo tvarkos (galiojusi nuo 1991-11-15 iki 1997-10-03), patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 15 d. nutarimu Nr. 470 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ įgyvendinimo“, 51.1 papunktyje (nuo 1993-05-28 šios tvarkos 58.1 papunktis) nurodyta, kad valstybės reikmėms bei kitiems tikslams žemė iš šios tvarkos 1 punkte nurodytų asmenų išperkama skyriuje „Išlikusio nekilnojamojo turto išpirkimas“ numatytais išpirkimo (kompensavimo) būdais, jeigu šios žemės reikia valstybinės sienos apsaugai.

Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje (redakcija, galiojusi nuo 1991-08-31 iki 1997-07-01) nurodyta, kad žemė priskiriama neprivatizuojamai žemei, jeigu ji reikalinga valstybinės sienos ir krašto apsaugai.

Taigi pagal nuo 1991-07-31 galiojančias teisės aktų nuostatas valstybinės sienos apsaugai reikalinga žemė priskiriama valstybės išperkamai žemei, į kurią pretendams, pageidaujantiems atkurti nuosavybės teises į iki 1940 m. nacionalizacijos buvusių savininkų valdytą žemę, nuosavybės teisės negalėjo būti atkuriamos. Pagal nuo 1991-08-31 galiojančias teisės aktų nuostatas ši žemė kartu su krašto apsaugai reikalingais žemės plotais buvo priskiriama ir neprivatizuojamai žemei.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. sausio 8 d. nutarimo Nr. 11 „Dėl neprivatizuotųjų žemės sklypų Krašto apsaugos ministerijos ir Lietuvos Respublikos muitinės departamento reikalams“ (toliau Nutarimas Nr. 11), kuris galiojo iki 2006 m. rugsėjo 1 d., 1.1 papunktyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikos *pasienio zonoje* žemės sklypai privatizuojami tik suderinus su Krašto apsaugos ministerija, o vietovėse, kuriose numatyti bendri pasienio apsaugos ir muitinės postai, – ir su Lietuvos Respublikos muitinės departamentu. Tuo tarpu 1.2 papunktyje nustatyta, kad žemė

neprivatizuojama Lietuvos–Latvijos, Lietuvos–Rusijos pasienio ruožo 0,5 km pločio juostoje ir Lietuvos–Baltarusijos pasienio ruožo 0,8 km pločio juostoje, o Lietuvos–Lenkijos pasienio ruože neprivatizuojama žemė, esanti už pasienio pagrindinių inžinerinių įrengimų zonos.

Paminėtina, kad Žemės reformos įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje (redakcija, galiojanti nuo 1997-07-02) nurodyta, kad žemė priskiriama neprivatizuojamai žemei, jeigu ji skirta valstybės sienos apsaugai.

Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (galioja nuo 1997-07-09) 12 straipsnio 1 dalyje (nuo 2006-11-21 – 12 straipsnio 1 dalies 1 punktas) nurodyta, kad žemė skirta valstybės sienos apsaugai (žemės plotus ir jų ribas tvirtina Vyriausybė) yra priskiriama valstybės išperkamai žemei.

Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. rugsėjo 29 d. nutarimu Nr. 1057 „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos ir sąlygų“, 70 punkte (redakcija, galiojusi nuo 1997-10-04 iki 2004-04-06) nurodyta, kad pagal Atkūrimo įstatymo 12 straipsnį valstybės bei kitoms reikmėms žemė iš piliečių išperkama, jeigu ji skirta valstybės sienos apsaugai. Šių objektų sąrašus, užimamą žemės plotą ir ribas tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė atskiru nutarimu.

Vadovaujantis nuo 1997-07-02 galiojančiomis teisės aktų nuostatomis, darytina išvada, kad valstybės išperkamai ir neprivatizuojamai žemei galėjo būti priskiriami tik tokie žemės plotai, kurie buvo skirti valstybės sienos apsaugai, o Vyriausybė atskiru nutarimu turėjo patvirtinti konkrečių objektų, kurie skirti valstybės sienos apsaugai, sąrašus, taip pat ir šių objektų užimamus žemės plotus bei ribas.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2001 m. gegužės 8 d. nutarimu Nr. 523 „Dėl Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos valstybės sienos apsaugai skirtų žemės plotų ir jų ribų patvirtinimo“ (toliau – Nutarimas Nr. 523) patvirtino Lietuvos Respublikos–Rusijos Federacijos valstybės sienos apsaugai skirtus žemės plotus ir jų ribas, pažymėtas Klaipėdos apskrities Neringos miesto savivaldybės, Šilutės rajono savivaldybės, Tauragės apskrities Jurbarko rajono savivaldybės, Pagėgių savivaldybės, Marijampolės apskrities Šakių rajono savivaldybės ir Vilkaviškio rajono savivaldybės žemės kadastro vietovių planuose, ir pavedė Vidaus reikalų ministerijai per mėnesį nuo šio nutarimo įsigaliojimo nurodytus 1 punkte planus pateikti Klaipėdos, Tauragės ir Marijampolės apskričių viršininkams.

Taigi, Vyriausybė Nutarimu Nr. 523, kaip to reikalavo anksčiau minėtos teisės aktų nuostatos, patvirtino Lietuvos Respublikos–Rusijos Federacijos valstybės sienos apsaugai skirtus žemės plotus ir jų ribas.

Apibendrinami teisės aktų nuostatas, reglamentavusias (reglamentuojančias) valstybės sienos apsaugai reikalingos (skirtos) žemės ploto priskyrimą valstybės išperkamai ir neprivatizuojamai žemei, manome, kad:

1. Nuo 1992-03-10 (išgaliojus Nutarimui Nr. 11) formuojant ir perleidžiant privačion nuosavybėn valstybinės žemės sklypus 1992-03-10–1997-07-09 laikotarpiu, 0,5 km pločio pasienio juosta turėjo būti priskiriama valstybės išperkamai ir neprivatizuojamai žemei. Šiuo laikotarpiu valstybinės žemės sklypus perleidus privačion nuosavybėn, kertant 0,5 km pločio pasienio juosta, pažeisti teisės aktų reikalavimai.

2. Nuo 1997-07-09–2001-05-08, laikotarpiu, kai dar Vyriausybės nutarimu nebuvo patvirtinti sienos apsaugai reikalingi plotai ir ribos, formuojant ir perleidžiant privačion nuosavybėn valstybinės žemės sklypus, manytina, kad turėjo būti vadovaujamasi Nutarime Nr. 11 nustatytų sienos apsaugos juostos kriterijų, t. y. 0,5 km pločio juostoje žemė negalėjo būti privatizuojama.

3. Formuojant ir perleidžiant nuosavybėn valstybinės žemės sklypus po 2001-05-08, t. y. Nutarimu Nr. 523 patvirtinus Lietuvos Respublikos–Rusijos Federacijos valstybės sienos apsaugai skirtus žemės plotus ir jų ribas, šie plotai turėjo būti priskirti valstybės išperkamai ir neprivatizuojamai žemei ir negalėjo būti privatizuojami. Žemės sklypus perleidus privačion nuosavybėn, kurie patenka į pirmiau minėtus žemės plotus, buvo pažeisti teisės aktų reikalavimai.

Atsakydami į Pažymos 37.3.1 ir 37.3.2 papunkčiuose pateiktas rekomendacijas, pažymime, kad nesutinkame su Nacionalinės žemės tarnybos pateiktais argumentais ir nuomone, kad valstybės sienos apsaugai skirti konkretūs žemės plotai ir ribos nustatyti tik 1999–2001 m. laikotarpiu, kadangi Nutarimo Nr. 11 1.2 papunktyje nustatytas aiškus kriterijus, t. y. nustatyta, kad žemė neprivatizuojama Lietuvos Rusijos pasienio ruožo 0,5 km pločio juostoje. Taip pat paminėtina, kad pagal Nutarimo Nr. 11 1.1 papunkčio nuostatas privalomas privatizuojamų žemės sklypų derinimas su Krašto apsaugos ministerija ir su Lietuvos Respublikos muitinės departamentu buvo numatytas tais atvejais, kai žemės sklypai privatizuojami pasienio zonoje, o pasienio juostoje, kurios plotas Nutarimo Nr. 11 1.2 papunktyje apibrėžtas kaip 0,5 km pločio ruožas, žemė iš viso negalėjo būti privatizuojama.

Atsižvelgdami į tai, kad 1995 m. privatizuoto žemės sklypo (kadastro Nr.) vakarinė riba ribojasi su Rusijos Federacijos valstybinės sienos riba, manome, kad Marijampolės apskrities valdytojo 1995 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. 11ŽV „Dėl nuosavybės teisės į žemę atstatymo“ nuosavybės teisės, grąžinant natūra ha ploto žemės ūkio paskirties žemės sklypą (kadastro Nr.), atkurtos pažeidžiant teisės aktų nuostatas.

Atsižvelgiant į Pažymoje išdėstytas rekomendacijas bei siekiant kuo sklandžiau ir greičiau išspręsti užtęstą Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos valstybės sienos apsaugai reikalingos žemės įteisinimo klausimą, bei vykdant Lietuvos Respublikos Ministro pirmininko pavedimą, įformintą Vyriausybės kanclerio 2018-04-30 rezoliucija Nr. S-1404, žemės ūkio ministro 2018 m.

gegužės 22 d. įsakymu Nr. 3D-321 „Dėl darbo grupės Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos valstybės sienos pasienio juostai reikalingos žemės perdavimo naudoti valstybės sienos apsaugai klausimams nagrinėti sudarymo“ buvo sudaryta darbo grupė (toliau – Darbo grupė), kuriai pavesta įvertinti ir išnagrinėti problemas, kylančias siekiant perduoti naudoti Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos valstybės sienos pasienio juostai reikalingus žemės plotus.

Informuojame, kad 2018-06-05 vyko Darbo grupės posėdis, kuriame buvo svarstyta Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos valstybės sienos pasienio juostoje galimai neteisėtai privatizuotų ir įregistruotų žemės sklypų patikslinimo galimybės bei tam atlikti reikalingi veiksmai.

Darbo grupės nariai posėdžio metu pažymėjo, kad Žemės reformos įstatymo 18 straipsnio 9 dalyje yra nustatyta kad, tuo atveju, jeigu nustatoma, kad sprendimai dėl nuosavybės teisių į žemę atkūrimo ar valstybinės žemės suteikimo nuosavybėn neatlygintinai, pardavimo, nuomos, perdavimo neatlygintinai naudotis priimti pažeidžiant įstatymų nustatytą tvarką ir jeigu dėl to nekyla ginčų, sprendimą gali panaikinti arba jį pakeisti sprendimą priėmęs Nacionalinės žemės tarnybos vadovas ar jo įgaliotas teritorinio padalinio vadovas.

Pasitarimo metu buvo pažymėta, kad atsižvelgiant į tai, jog pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 30 straipsnio 1 dalį, skundo (prašymo, pareiškimo) padavimo terminas negali būti atnaujintas, jeigu nuo skundžiamo teisės akto priėmimo ar veiksmo atlikimo arba nuo įstatymo ar kito teisės akto nustatyto klausimo išsprendimo termino pasibaigimo praėjo daugiau kaip dešimt metų, išskyrus atvejus, kai įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustatyta nusikalstama veika, susijusi su teisės akto priėmimu, veiksmo atlikimu arba neveikimu ar vilkinimu atlikti veiksmus, todėl tais atvejais, kai sprendimo pakeisti administracine tvarka neįmanoma (savininkai nesutinka arba žemės sklypas perleistas kitam savininkui), žemės sklypus (jų dalis), kurie patenka į pasienio juostą, būtų tikslinga paimti visuomenės poreikiams.

Taip pat pasitarimo metu paaiškėjo, kad nors Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gegužės 8 d. nutarimu Nr. 523 „Dėl Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos valstybės sienos apsaugai skirtų žemės plotų ir jų ribų patvirtinimo“ patvirtinti Lietuvos Respublikos–Rusijos Federacijos valstybės sienos apsaugai skirti žemės plotai ir jų ribos, tačiau pasienio juostos riba nėra pažymėta Nekilnojamojo turto kadastro žemėlapyje.

Pasitarimo metu nutarta susidariusiai situacijai spręsti imtis šių veiksmų:

1. Atlikti Lietuvos Respublikos–Rusijos Federacijos pasienio juostos kadastrinius matavimus ir nustatytą ribą įregistruoti Nekilnojamojo turto kadastro žemėlapyje. Šiuos veiksmus nedelsdama turėtų inicijuoti Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos. Nurodytiems darbams atlikti reikalingų papildomų lėšų prašyti Vyriausybės.

2. Nacionalinė žemės tarnyba paveda teritoriniams Vilkaviškio ir Šakių skyriams:

2.1. pakartotinai išnagrinėti kiekvieną atvejį, kai žemės sklypas patenka į pasienio juostą, ir nustatyti atvejus, kada, vadovaujantis Žemės reformos įstatymo 18 straipsniu, galima pradėti žemės

sklypų, patenkančių į pasienio juostą, ribų tikslinimą administracine tvarka, o kada žemės sklypai (jų dalys) turėtų būti paimami iš žemės savininkų organizuojant žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūrą;

2.2. nustačius asmenis, dėl kurių žemės sklypų ribų tikslinimą galima spręsti administracine tvarka, suorganizuoti susitikimus su minėtų žemės sklypų savininkais, informuojant juos apie galimybę patikslinti žemės sklypų ribas pagal Žemės reformos įstatymo 18 straipsnį ir už sumažintą žemės plotą atlyginant piliečio pasirinktu Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatyme numatytu būdu. Į susirinkimus kviešti Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos ir Nacionalinės žemės tarnybos centrinio padalinio atstovus.

3. Nacionalinė žemės tarnyba pagal turimus duomenis atlieka skaičiavimus, kiek preliminariai reikalinga paimti žemės visuomenės poreikiams ir kokia preliminari pinigų suma reikalinga atlyginti už paimamą žemę (apskaičiuojama pagal žemės įvertinimą masiniu būdu).

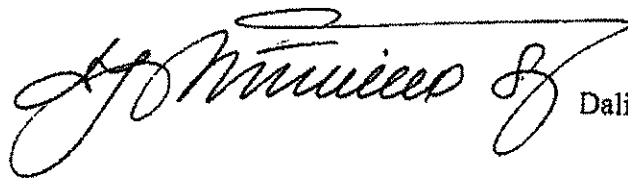
4. Įregistravus tikslias Lietuvos Respublikos–Rusijos Federacijos pasienio juostos ribas:

4.1. Nacionalinė žemės tarnyba nedelsdama organizuoja ir vykdo žemės sklypų ribų patikslinimą administracine tvarka;

4.2. Vadovaujantis Žemės įstatymo VIII skyriaus nuostatomis inicijuojamas ir organizuojamas žemės sklypų (jų dalių), kurių ribų negalima patikslinti administracine tvarka, paėmimas visuomenės poreikiams.

Taip pat pavesta Žemės ūkio ministerijai koordinuoti ir kontroliuoti pirmiau išvardytų darbų organizavimą ir vykdymą.

Ministerijos kanclerė

Dalia Miniataitė